

PRÁCE DRUHÉHO SJEZDU
KLASICKÝCH FILOLOGŮ SLOVANSKÝCH
V PRAZE 1931

ACTA SECUNDI CONGRESSUS
PHILOLOGORUM CLASSICORUM SLAVORUM
PRAGAE 1931

ОСНОВИ ДОГОВОРІВ МАКЕДОНСЬКИХ ЦАРІВ З ГРЕКАМИ.

ТЕМУ свого докладу обмежую часом від р. 337. пер. Хр. до р. 302., зміст тим, що не буду розглядати історії цих договорів, а зупиню увагу лише на текстах.

Джерелами до пізнання договорів Македонських царів з Греками є: 1. Написи: а) Ditt. Syll.³ 260, а і б. Це два невеликі фрагменти, які були надруковані раніше нарізно (фр. а — IG II 160, фр. б — IG II 184), а свого часу були віднесені до одного документу Ад. Вільгельмом.¹⁾ Фрагмент а — кінець договору Пилипа Македонського з Греками, яким утворений був Коринтський союз р. 337. після битви при Херонеї. Фрагмент б — частина реєстру учасників союзу з поданням числа депутатів, що їх мала вислати кожда грецька держава до спільної ради.

б) Другий напис — знамениті епідаврійські знахідки, віднесені до договору царів Антігона Монофталма й Дмитра Поліоркета з Греками, яким договором відновлявся Коринтський союз р. 302. Доповненням, датуванню й поясненням цього напису присвячені численні праці.²⁾ Р. 1926. було знайдено новий фрагмент, в зв'язку з яким У. Вількен зробив остаточний перегляд документу.³⁾

Поміж обома написами (рр. 337 і 302) помічені подібності в текстах. 2. Для установлення цих подібностей з'окрема прислужилось одно літературне джерело, а саме: промова, приписувана Демостенові.⁴⁾ В цій промові наводяться постанови договору Олександра Македонського з Греками, який після смерти батька відновив Коринтський союз, як можливо думати, положивши в його основу текст договору р. 337.

Перш ніж приступити до використання уривків із [Демостена], мусимо

¹⁾ Ad. Wilhelm, SB Wiener Akad. 1911. Att. Urk. I.

²⁾ Kabbadias P. *Ἡ Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία καὶ ἐπιγραφὰς ἐκ τῶν ἐπιδαυρῶν* 'Επιδάυρον. *Αρχ. Έφ.* 1918. H. Swoboda, Neue Urkunden von Epidauros. *Hermes* 1922, ст. 518—534. 627. P. Roussel, Le Renouvellement de la Ligue de Corinthe en 302, *Rev. Arch.* XVII, 117 sq. U. Wilcken, Über eine Inschrift aus dem Asclepieion von Epidauros. *SB Berl. Akad.* 1922, ст. 122—147. S. Kugeas, *Τὸ Κοινὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐπιγραφὴν Ἐπιδάυρον.* *Αρχ. Έφ.* 1921, 1—51. A. Wilhelm, Zu Griech. Inschr. u. Papyri. *Anz. Akad. Wien.* 1922 n. XV—XVIII. Tarn, W. W. The Constitutive Act of Demetrius' League of 303. *J. H. S.* vol. XLII (1922), ст. 198 sq. M. Cary, A Constitution of the united States of Greece. *The Class. Quaterly*, vol. XVII (1923 — July — Oct.), ст. 137—148. і инш.

³⁾ U. Wilcken, Zu der epidaurischen Bundesstele vom J. 302 v. Chr. *SB. Berl. Akad.* 1927, ст. 277—301. Поданий тут текст, поділений на пять частин (I—V), далі цитується.

⁴⁾ [Dem.] XVII *περὶ τῶν πρὸς Ἀλέξανδρον συνθηκῶν*. Приналежність цієї промови Демостенові була піддана сумнівові ще за античної доби. *Dion. Halic. De admir. vi dic. Dem.* 57, *Liban. arg.* p. 211. *пор. Thalheim, P.-W. R. E.* V 1 (1903), ст. 185.

зробити зауваження, що одно місце з цієї промови, а саме: де говориться про Пирей,⁵⁾ і слідуюче за тим місце про нібито намір Македонців використати Атенську пристань для будування й оснащування (військових) кораблів, — не належить до спільного з Греками договору, а може бути віднесено до сепаратного миру, який було заключено Пилипом чи Олександром з Атенцями, перед утворенням чи відновленням Коринтського союзу, за посередництвом промовця Демада.⁶⁾ Промовець сам виділює це місце виразом: *ἡμῖν πρὸς αὐτοὺς*, в той час, коли у інших місцях, що відносяться до спільного миру, він вживає виразів, як *ἀλλὰσι τοῖς τῆς κοινῆς εἰρήνης κοινωνοῖσι*. або слів, підтвержених епідаврійськими знахідками.

До цього ж окремого договору відноситься і приписка, цитована [Демостеном] про волю Атенців приступити чи не приступити до спільного миру, яка б не мала місця у спільному договорі.⁷⁾

Після цих попередніх уваг що до тексту [Демостена] інші згадки його про договори з Македонцями, що мають характер цитат з самого документу, лише модифікованих до стилю промови, ми можемо використовувати поруч із згаданими епіграфічними джерелами. З'єднуючи дані цих джерел, з доданням лише незначних вказівок з інших, ми отримуємо образ договору Македонських царів з Греками в таких головних точках або розділах: I. Забезпечення свободи й автономії грецьких держав. II. Характер союзу Македонців з Греками. III. Забезпечення території й державного ладу. IV. Забезпечення волі мореплавства. V. Постанови проти внутрішніх змін у державах. VI. Організація спільної ради. VII. Постанови про спільне військо. VIII. Фінансові справи. IX. Присяга.

I. У першому розділі говорилося про те, що Греки мають бути вільні й автономні, вільні від податку й чужинецької залоги. Постанови про волю й автономію були на самім початку договору;⁸⁾ постанова про вільність від податку згадується у схоліаста до промови Демостена про вінок;⁹⁾ постанова про вільність від чужинецької залоги згадана у Полибія в тім місті, де він говорить про намір Македонських царів відновити союз з Греками уже за часів Антігона Дозона.¹⁰⁾ Ці дві останні постанови також могли бути на початку договору.

II. Другий розділ про характер союзу відреставровано У. Вількеном на основі нового фрагменту епідаврійського напису, відкритого

⁵⁾ [Dem.] XVII, 26: *τὸ τομῆσαι εἰσπλεῦσαι εἰς τὸν Πειραιᾶ παρὰ τὰς κοινὰς ἡμῖν πρὸς αὐτοὺς συνθήκας*.

⁶⁾ Про посередництво Демада згадки у Діодора XVI 87, XVII 15. Детальніше розглянуто у A. Schaefer'a, Demosthenes u. seine Zeit. vol. III (1887), ст. 26 і д.

⁷⁾ [Dem.] XVII 30: *καὶ γὰρ ἐπὶ προσέγραπται ταῖς συνθήκαις „ἐὰν βουλόμεθα τῆς κοινῆς εἰρήνης μετέχειν“*. Пор. A. Schaefer, Op. c. ст. 29, not. 3, де вираз модифіковано так, як би він стояв у договорі: *ἐὰν δὲ βούλωνται οἱ Ἀθηναῖοι τῆς κοινῆς εἰρήνης μετέχειν, ἐξεῖναι αὐτοῖς*.

⁸⁾ [Dem.] XVII 8: *ἔπειτα καὶ ἐπιτάττει ἡ συνθήκη εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐλευθέρους εἶναι καὶ ἀδικοφύλους τοὺς Ἕλληνας*. —

⁹⁾ до 255, 12 *τῆς νῦν εἰρήνης — ἐσπέισατο γὰρ καὶ οὗτος (Ἀλέξανδρος) ὥσπερ καὶ ὁ πατὴρ ὥστε αὐτοὺς ἀδικοφύλους εἶναι καὶ ἀφορολογίτους*. —

¹⁰⁾ Polyb. IV 25, 6: *ἀφροσύτους, ἀφορολογίτους, ἐλευθέρους ὄντας*. —

р. 1926.¹¹⁾ В ньому говориться, що учасники ради мають бути у дружбі й союзі з царями Антігоном і Дмитром та їх нащадками на всі часи. Союз цей дефензивно-офензивний з формулою: «мати тих же самих ворогами й приятелями.»¹²⁾ Формулу цю із незначних рештків відреставрував У. Вількен, використавши одно місце із Тукидіда (І 44, 1). Подібна формула знаходилась уже в договорі Македонського царя Пердіки II з Атенцями р. 422 пер. Хр.¹³⁾ Розділ цей стояв близько до початку договору.

III. Третій розділ — забезпечення території й державного ладу зберігся також почасти у новому фрагменті, а почасти доповнюється місцями із [Демостена]. В цьому розділі говориться, що за ворогів усім учасникам батьківського миру будуть вважатись ті з учасників договору, які будуть у війні захоплювати міста чи замки союзників, чи порушувати царство Македонських царів. Постановою про непорушність народоправного ладу доповнюється із [Демостена].¹⁴⁾ В другому місці у [Демостена] згадується, що й країна порушника договору вважається ворожою і що всі мають проти нього йти війною.¹⁵⁾ Про непорушність державного ладу і території згадує також зазначене місце із Полибія. Постанови цього розділу по своїй формі можна вважати санкціями, які відносяться почасти також і до попередніх розділів.

Постанови про забезпечення волі, автономії, державного народоправного ладу, звільнення від податку й чужої залоги не являються новими у грецькій праві: уже в уставній грамоті 2го Атичного морського союзу ми їх знаходимо.¹⁶⁾

IV. Розділ про забезпечення мореплавства був у загальній формі. З решток напису (II, п. 27) можливо було відреставрувати вираз: дбати... щоб море було чисте.¹⁷⁾ Текст [Демостена] дає нам детальну форму: щоб учасники миру могли плавати по морю без перешкод, щоб кораблі їх не захоплювались і не відводились. Порушника ж постанови вважати ворогом усім учасникам миру.¹⁸⁾ У формулі цій ми також бачимо і по-

¹¹⁾ U. Wilcken, SB. Berl. Akad. 1927. ст. 277—301.

¹²⁾ U. Wilcken, op. c. текст I. ряд. 9. ὦπτε καὶ χερσ]θαι τοῖς αὐτοῖς] ἐχθροῖς καὶ φίλοις. —

¹³⁾ Початок присяги Пердіки Атенцям: δράσω κατὰ τὰς συνθήκας καὶ το(ὺ)ς αὐτε(ὺς) φίλο(υ)ς νομιῶ καὶ ἐχθρο(ῶ)ς. — R. v Scala, Die Staatsverträge d. Altertums, (1898) ч. 81. — Про живучість цієї формули у римські часи і навіть у середні віки див. U. Wilcken Op. c. ст. 282 not. 2. —

¹⁴⁾ [Dem.] XVII 10: ἔστι γὰρ γεγραμμένον, ἐάν τις τὰς πολιτείας, τὰς παρ' ἐκάστοις οὖσας, ὅτε τοὺς ὄρκους τοὺς περὶ τῆς εἰρήνης ὤμνουν, καταλύωσι πολέμους εἶναι πᾶσι τοῖς τῆς εἰρήνης μετέχουσι. —

¹⁵⁾ [Dem.] XVII 6: πολέμιον εἶναι... ἀπασι τοῖς τῆς εἰρήνης κοινωνοῦσι καὶ τὴν χώραν αὐτοῦ, καὶ στρατεύεσθαι ἐπ' αὐτὸν ἀπαντας. —

¹⁶⁾ Ditt. Syll.³ 147, pp. 19—24: ἐξεῖναι ἀδ[ι]ῶι ἐλευθερ]ωι ὄνι καὶ αὐτονόμωι, πολυ[τε]νομένωι πολιτείαν ἦν ἂν βόληται, μή[τε] [φρορ]ᾶν εἰσδεχομένωι μήτε ἀρχοντα[ι] ὀλο[δεχ]ομένωι μήτε φόρον φέρουσι.

¹⁷⁾ II, p. 27: Ἔπιμελεῖσθαι δὲ καὶ — —, δπως ἡ θά[λατ]τα καθαρὰ ᾖ. —

¹⁸⁾ [Dem.] XVII 19: ἔστι γὰρ δῖπον ἐν ταῖς συνθήκαις τὴν θάλατταν πλεῖν τοὺς μετέχοντας τῆς εἰρήνης, καὶ μηδένα κωλύειν αὐτοὺς μηδὲ κατὰγειν πλοῖον μηδένα τούτων. Ἐάν δέ τις παρὰ ταῦτα ποιῇ, πολέμιον εἶναι πᾶσι τοῖς τῆς εἰρήνης μετέχουσι. —

станову і санкцію в разі невиконання постанови, як і далі. З огляду на те, що для такої детальної формули у епідаврійському написові не вистачило би місця, треба думати, що детальніша формула була у спільному договорі Пилипа з Греками, чи відновленому Олександром; у договорі ж 302 року була формула загальніша й коротша.

V. Це останнє треба сказати і відносно слідуєчого — п'ятого розділу — постанови проти внутрішніх змін у державах, учасниках союзу. Маємо тут подання [Демостена] про недопустимість засудів на смерть і на вигнання супроти існуючих законів, недопустимість конфіскації або удержавлення майна, переділів землі, уневажнення боргів, надання волі рабам у державному перевороті.¹⁹⁾ Цей текст [Демостена] созвучний з текстом епідаврійського документу у трьох місцях: згадкою про радників, про призначеного на спільну охорону начальника і в останньому слові про повстанчий, чи революційний рух. Однак пристосувати його суцільно неможливо до того місця напису, де говориться про цей рух.^{19*)} Можливо думати, що ще деякі точки цього розділу могли бути у епідаврійському написові,^{19*)} а в цілому вигляді подібний текст міг міститись у договорі Пилипа, згідно Олександра. Теж саме треба сказати й про дальніше місце [Демостена], де говориться про недопустимість втікачам (емігрантам) підіймати зброю у війні проти якого небудь міста, учасника союзу; у противному разі місто, з якого вийшли емігранти, виключається із союзу.²⁰⁾ Ця постанова, висловлена разом із санкцією, передбачає випадки виступу емігрантів, або підготовки до виступу, проти союзної держави на території тієї союзної держави, де вони живуть. Дійсно держава, з якої втікачі виступають, має цьому перешкодити, і цілком правильна санкція.

VI. Розділ — про організацію спільної ради союзу дійшов до нас на камені і власне він викликав таке зацікавлення документом. В ньому містяться детальні постанови про недоторкальність послів до ради, посланців до них і від них; рівнож недоторкальність воєнків, посланих до спільного війська. Стежити за виконанням цієї постанови мали місцеві начальники, а випадки її порушення мала судити рада. Далі, установлення часу зборів ради й часу тривання сесії. Місце засідання ради — за миру місця посвятних игр, за війни там, де оповістять проєдри, царі чи вождь, призначений на охорону. Постанова про остаточність рішень ради; постанова про кворум: більше половини. Далі — постанови про невідповідальність радників перед своїми містами, висловлена у виразі, що «про

¹⁹⁾ [Dem.] XVII 15: *ἔστι γὰρ ἐν ταῖς συνθήκαις, ἐπιμελείσθαι τοὺς συνεδρεύοντας καὶ τοὺς ἐπὶ τῇ κοινῇ φυλακῇ τεταγμένους. ὅπως ἐν ταῖς κοινωνούσαις πόλεσι τῆς εἰρήνης μὴ γίνωνται θάνατοι καὶ φυγαὶ παρὰ τοὺς κειμένους ταῖς πόλεσι νόμους, μηδὲ χρημάτων δημεύσεις, μηδὲ γῆς ἀναδασμοί, μηδὲ χρῶν ἀποχοαί, μηδὲ δοῦλων ἀπελευθερώσεις ἐπὶ νεωτερισμῷ.*

^{19*)} II, p. 27: *μηδ' ἐπὶ νεωτερι[[σμῷ — —]]*

^{19*)} II, p. 11: *θανα[[τ — —]].*

²⁰⁾ [Dem.] XVII 16: *ἔστι γὰρ γεγραμμένον, ἐκ τῶν πόλεων κοινωνουσῶν τῆς εἰρήνης μὴ ἐξείναι φυνάδας ὀρμίσαντας ὅπλα ἐπιφέρειν ἐπὶ πολέμῳ ἐπὶ μηδεμιᾶν πόλιν τῶν μετεχουσῶν τῆς εἰρήνης, εἰ δὲ μή, ἐκπονδῶν εἶναι τὴν πόλιν, ἐξ ἧς ἂν ὀρμήσωσιν. —*

рішення в раді невільно містам брати справоздання від посиляних радників». ²¹⁾ Число проєдрів п'ять, які обираються жеребком, а за часів війни призначаються царями. ²²⁾ До постанови про проєдрів додано, що обірати їх треба не більш як одного від поодиноких городів, чи територіяльних сполучень. Це приводить нас до думки, що депутатів було якесь ближче неозначене число, і можливо припустити тут в якійсь мірі пропорційність представництва, про що нам свідчить згаданий вище фрагмент з іменами учасників договору з Пилипом, при яких подані числа. ²³⁾ Далі йдуть постанови про чинність проєдрів, писарів і інших урядовців, про передачу постанов до секретарів і про тримання у себе добре засвідчених копій, про підтримання порядку підчас зборів і право покарати порушника порядку. Далі — постанови про порядок внесення у раду. Проєдрів можливо було притягти до відповідальності, подавши на них скаргу складові проєдрів слідуючого вибору.

VII. Постанови про спільне військо займали також видатне місце у документі 302 р. Фрагменти цих постанов ²⁴⁾ дають нам можливість думати, що було определено кошти, якими утримувалось військо, роди зброї та правне положення вояків. Детальність постанов що до війська пояснюється війною, яка або загрожувала, або вже провадилась (війна з Касандром).

VIII. Що до фінансів, то у фрагментах є вказівки на внесення грошей і на порядок їх витрачання. ²⁵⁾ Можливо думати, що були якісь постанови про внески на спільні цілі; ці внески треба відрізняти від податку, що товарише звычайно із втратою незалежності. Однак значну частину фінансів союзу мали складати санкції за неприсылку депутатів і з окрема за неприсылку вояків до спільного війська. ²⁶⁾ З цих грошей могли складатись значні суми.

IX. Присяга виділена нами в окремий розділ, хоч вона в договорах античності має самостійне значіння релігійного акту, що надає посвятну силу договорів. Текст присяги нових постанов не дає, а лише коротко стверджує головні постанови договору. З огляду на те, що значне число постанов до нас не збереглося на камені, ми у присягах договорів з Пилипом, з Дмитром і Антигоном можемо знайти підтвердження, що вказані нами раніше постанови в договорах були. В присязі договору з Пилипом ми читаємо: про непорушність союзу й договору, про непочинання війни проти кого небудь з учасників ні на суші, ні на морі, про незахоплення

²¹⁾ III, pp. 20—21: *περὶ δὲ τῶ[ν ἐ]ν τῷ συνεδρίῳ δοξάντων μὴ ἐξέσ[ω]ταις|| πόλεσιν ἐδθόνας λαμβάνειν [παρ]ὰ τῶν ἀποστελλομένων συνεδρῶν.* —

²²⁾ Тому що ця постанова розділена у тексті (pp. 21—22 та pp. 35—36) можливо думати, що документ складався поспішно. —

²³⁾ Ditt. Syll.³ 260b.

²⁴⁾ II, 7—8; III, 40—44; IV, 1—2, 3—6.

²⁵⁾ IV, 10 *τὰ εἰσενεχθέντα χρήματα.* V 6—7 *ἀναλισκομένην* — V 11 *εἰσφοραὶ γίνονται.*

²⁶⁾ Так за неприсылку депутата установлювалась кара 2 драхми за засідання. За неприсылку кіннотчика $\frac{1}{2}$ мини, гопліта — 20 драхм, легкоозброєного — 10 драхм і т. д. — за кожний день походу. III 36—39; 40—44. —

фортець, міст, гаванів, про непорушність царства Македонських царів і народоправства грецьких держав, про війну проти учасника договору, який би порушив загальний мир.²⁷⁾ У присязі договору з Антігоном і Дмитром можливо було доповнити формулу, яка вказує нам, що зобов'язання договору було не тільки двохстороннє — Македонських царів і Греків, а й Греків поміж собою, а також формулу дефензивного й офензивного союзу.²⁸⁾ Це установлення спільності зобов'язання всіх союзників поміж собою під присягою й установлення характеру союзу є дуже важливий вислід сучасної праці над цими документами з'окрема У. Вількена. Згадаємо ще на прикінці постанову про написання договору й присяги на камені й про поставлення коло найвизначніших святинь. У документі епідаврійському згадані окремо у зв'язку з цим декілька учасників: Аргейці, Елейці, Ахейці і можливо Аркадійці.²⁹⁾ Інших не згадано. Учасників союзу і в договорі з Пилипом не пораховано окремо, а в зв'язку з числом депутатів, яких вони мали посилати до ради.³⁰⁾

Після цього розгляду даних про договори Македонських царів з Греками можливо зробити такі підсумки:

1) Усі сформуловані мною розділи чи точки договорів були у всіх договорах за зазначену добу. Так, постанови про раду й про військо були і в договорі з Пилипом, як це ми можемо думати з повідомлень також Діодора й Юстина про пертракції Пилипа з Греками;³¹⁾

2) постанови загального характеру з'окрема про мореплавство й про забезпечення державного ладу були у договорах з Пилипом і Олександром сформуловані детальніше, ніж у договорі р. 302;

3) за те можливо думати, що постанови про раду й військо, з'окрема про недовторкальність депутатів і вояків та справи чисто регуляційного характеру зредатовані детальніше у договорі 302 р., можливо під впливом попередньої практики Коринтської ради;

4) в промові [Демостена] ми маємо цитати з більш детальної редакції договору що до постанов загального характеру і це підносить ту промову до значіння першорядного джерела.³²⁾

Розгляд поодиноких постанов договорів, зведений мною з різних джерел, і є відповіддю на тему мого докладу. Можливо було б дати оцінку цих договорів, згадати думку Демостена про Македонську небезпеку,

²⁷⁾ Ditt. Syll. 260a. Початковий вираз присяги доповнено тепер U. Wilcken'om op. c. ст. 281.

²⁸⁾ V pp. 24—28: *ἐμμεν[ε]ν ὃν ἐν τῇ συμ[μαχίᾳ] τῇ πρὸς τοὺς βασιλεῖς Ἀντιγονοῦ καὶ Δημήτριον*] καὶ τοὺς τοῦ[των] ἐκόντους καὶ τοὺς ἄλλους συμμάχους τοὺς μετέχον[τας] τοῦ συν[εδρίου] ὥστε καὶ χρῆσθαι ἐχθροῖς καὶ φίλοις τοῖς αὐ[τοῖς]. —

²⁹⁾ V pp. 19—21.

³⁰⁾ Ditt. Syll.³ 260b.

³¹⁾ Diod. XVI 89, 3: *(Φίλιππος) διατάξας δ' ἐκάστη πόλει τὸ πλῆθος τῶν εἰς συμμαχίαν στρατιωτῶν, ἐπαγγέλθεν εἰς τὴν Μακεδονίαν.* — Iust. XI 5, 2: *ibi (Corinthi) pacis legem universae Graeciae pro meritis singularum civitatum statuit, consiliumque omnium veluti unum senatum ex omnibus legit.* —

³²⁾ Спеціальніша література до цієї промови, як Windel Pr. 1882. Leue Diss. 1885 (див. Thalheim, P.-W. RE V 1 (1903) ст. 185) мені не була приступна в часі складання докладу.

а з другого боку — думку Ісократу про Пангелленське об'єднання. Не зайво було би зреферувати й оцінку цієї відповідальної доби у модерній научній літературі, в якій ми бачимо почасти звільнення від поглядів Демостена й перенесення центра ваги на потреби Македонії й усієї Греції.³³⁾

Однак всього цього неможливо сказати у короткому докладі. Та й ціллю своєю я ставив дати можливо повний образ грецько-македонських договорів за означену dobu в одному стислому викладі. Цей суцільний образ може мати значіння не лише для фахового історика й класика, а й для сучасного громадянина взагалі, який в них може побачити багато со-звучного з нашою добою.

³³⁾ Див. U. Wilcken, Alexander d. Grosse (Das wissenschaftliche Weltbild, hrsg. v P. Hinneberg; Quelle u. Meyer Leipzig 1931) ст. 15 і д. та подану там літературу ст. 306 і д. Праця того ж автора Philipp II von Makedonien und die panhellenische Idee, Sitz. Akad. Berl. 1929 XVIII мені також не була приступна. — Цінна праця Д-ра Г. И. Кацарова, Царь Филипп II Македонски, история на Македония до 336 год. пр. Христа, София 1922, ст. VII + 319 — зробилась мені приступна після конгресу. —

De principiis pactionum a regibus Macedonum cum Graecis factarum.

Agitur primum de inscriptionibus, e quibus de pactionibus regum Macedoniae cum civitatibus Graecis discimus, tum quae sit earum pactionum apud scriptores Graecos notitia, postremo quid inscriptiones et scripta de summa pactionum doceant. Respiciuntur pactiones intra annos a. Ch. n. 337—302 factae.